

Od teorie k empirickému výzkumu

POLb4003, 20.3. 2024

Teorie (van Evera)

- Obecné výpovědi, vysvětlující příčiny jevů. Obvykle mají dvě komponenty: 1. popis kauzálního vztahu a 2. vysvětlení jeho mechanismu.
- Každá teorie je „obecnější“, „obecné“ teorie jsou nejobecnější.
- Teorie tedy především **vysvětlují**, **popis** je spíš **pozorování nebo jeho generalizace**, i když některé vědy znají i „popisné teorie“

Příklad teorie (van Evera)

$$A \rightarrow q \rightarrow r \rightarrow B$$

Můžeme doplnit, například: Stav ekonomiky (nezávislá proměnná) ovlivňuje vnímání vládních stran voliči (q), což ovlivňuje jejich ochotu dostavit se k volbám (r), což ovlivňuje jejich volební zisk (B, závislá proměnná).

Testování teorie vs. Tvorba teorie

- **Testování teorie-** testuje hypotézy, odvozené z existující teorie (predikce o tom, co nalezneme v datech, pokud má teorie přežít náš výzkum)
- Teorie se testují dvěma způsoby:
experimentálně a observačně
- **Tvorba teorie-** snaží se navrhnout, jak spolu souvisí věci v reálném světě (častěji až po analýze dat, doplňujeme mechanismus)

Vhodné situace/příležitosti pro formulaci teorie

- **Studium odlehlých případů** (neznáme příčiny)
- **Metoda rozdílu a shody** (podobné vstupní podmínky, různé hodnoty toho, co chceme vysvětlit, nebo naopak různé vstupní podmínky a podobné hodnoty toho, co chceme vysvětlit)
- **Studium případů s velmi vysokou nebo nízkou hodnotou sledované proměnné**
- **Studium souboru s velkou variací hodnoty vysvětlované proměnné**
- **Kontrafaktuální analýza**
- **Politický život (výpovědi politiků)**
- **Data v souborech s velkým N**
- **Jiná oblast vědy**

Dobrá teorie (van Evera)

- **Vysvětlovací síla** (kolik případů můžeme zahrnout, význam NP v reálném světě, jak moc nezávislá proměnná vysvětluje závislou x špatná teorie, založená na studiu izolovaných jevů)
- **Strohost**
- **Uspokojivost** (příklad s ekonomickým hlasováním)
- **Jasný popis kauzálního mechanismu**
- **Otevřená falzifikaci**
- **Vysvětluje důležité věci**
- **Umožňuje předvídat**

Role teorie v diplomové práci

- DP je typickým formátem na **testování** teorie
- Začněte s ní
- S její pomocí rozpracujete výzkumný problém, který jste definovali
- Zaměříte se na vaše výzkumné otázky, shrnete dosavadní výzkum k nim, kriticky ho reflektujete
- Pomocí teorie ukážete, že řešíte skutečně významný problém
- Zajistěte, že v DP nebude žádná další „teorie“, která se nevztahuje k výzkumným otázkám („zaměřenost“, selektivita)
- V „teorii“ má místo i jiná, než čistě akademická produkce

Co tedy v DP děláme s teorií

- Řekneme, jaká je dosavadní teorie
- Tato teorie nás obvykle silně orientuje v tom, co děláme v empirické části
- Až skončíme, řekneme v závěru, co náš vlastní výzkum pro teorii znamená, co ji přináší

Příklad

- Zkoumáme vztah většinových volebních a stranických systémů, prověříme, že mají reduktivní účinek
- Díváme se na počet relevantních stran v zemích s VVS
- Zjistíme, že v zemích jako Kanada nebo Indie je počet stran vyšší než v UK a USA.
- Navrhujeme v závěru, že roli v počtu stran hraje nejen volební systém, ale i etnická diverzita a to, jak je teritoriálně rozprostřena jejich podpora.

Více aplikovaná diplomka

- V ní je teoretická část práce často víc **shrnutím dosavadních popisných závěrů a identifikací mezery v poznání** nebo praktické mezery
- Příklad: chceme navrhnout a experimentálně testovat nové volební pravidlo pro hlasování o projektech participativního městského rozpočtování. Píšeme o tom, co participativní rozhodování je, jaké cíle tato instituce má, jaké volební systémy se pro něj zatím používají a identifikujeme mezeru (nenaplňují nějaký z cílů), kterou má řešit náš návrh. „Netlačíme“ se do kauzální teorie!

Nerole teorie v diplomové práci

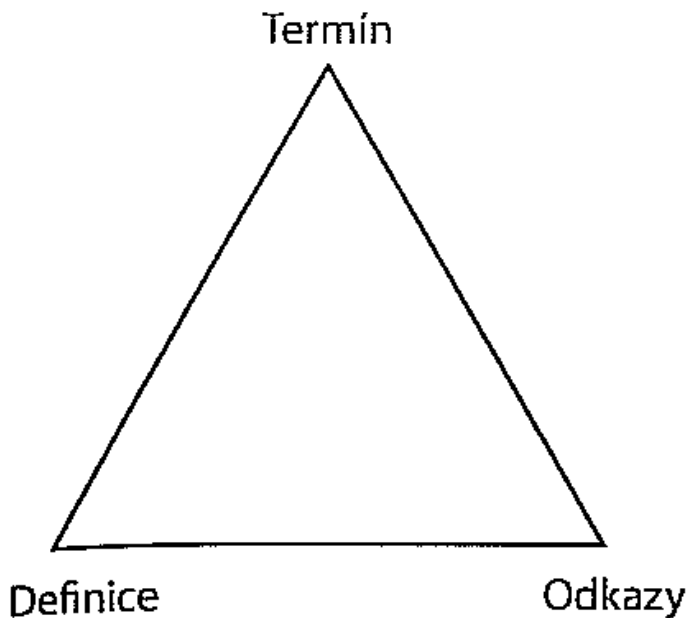
- Zabírat místo
- Shrnutí všeho, co jste načetli, slyšeli v přednáškách
- Být úvodem práce
- Jmenovat se Teorie a metody (jde o úplně jiné oblasti)
- Něco, co nesouvisí s dalšími částmi práce
- Text bez vašeho vlastního vkladu

Koncepty

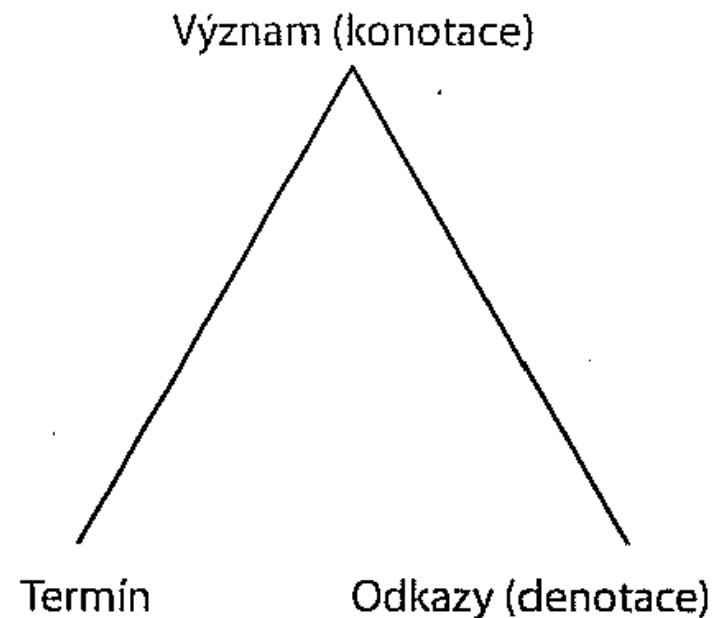
- Při kritickém zhodnocení literatury, případně rozhodnutí, že naše DP bude testem teorie, se často snažíme pochopit význam „výrazů“ nebo zamýšlíme nad tím, zda když všichni autoři používají ty samé „výrazy“ (např. stranický systém), píší o tomtéž- pracujeme s **koncepty**
- Koncepty **označují a třídí fenomény**, zároveň jsou **kontejnery dat**
- Jsou proto důležité jak pro teorie, tak i pro výběr případů

Koncepty (struktura, Škrha 2012)

Obr. č. 1 Grafičké znázornění Ogden-Richardsova trojúhelníku a Sartoriho úhlu

Zdroj: zpracováno dle Gerring (2001: 41).

Zdroj: zpracováno dle Sartori (1984: 103).

Jak by měly vypadat dobré koncepty: dva přístupy k formování konceptů

- **Sémantický** (důležitý je –v širokém slova smyslu- jazyk, Sartori)
- **Realistický** (důležitá je struktura konceptu, Goertz)

■ PROBOŠTSKÁ REZIDENCE

Čtyřkřídla rezidence čp. 511, Probošství, Křížkovského 8, má na průčelí osazen raně barokní portál z poslední třetiny 17. století se znakem probošta Františka Ferdinanda Poppena, který dal palácovou budovu roku 1678 vystavět. Průjezd severozápadního křídla probošství rámuje strohý zděný edikulový portál s rozeklaným trojúhelníkovým frontonem. Podle heraldického motivu osmicípé hvězdy ve cviklech vznikl za probošta Eliáše Františka Castella, mezi léty 1659–1672. Východní křídlo probošství sloužilo jako stáje a kočárová remíza. V patře zadního křídla se nachází rozlehlý slavnostní sál s freskou Karla Františka Töppera (1682–1738), na které je zobrazena „Rodina perského krále Dáreia III. před Alexandrem Velikým“. Dal ji namalovat ve druhé polovině roku 1730 kapitulní děkan František Ferdinand hrabě Oedt. Novorenesanční rizalitové vstupní průčelí s erbem probošta Viléma svobodného pána Scheenburga, završené tympanonem s akroterii, vzniklo v roce 1874 podle návrhu Franze Kottase.

■ PROVOST'S RESIDENCE

This four-winged residence, house number 511, Provostship, Křížkovského Street 8, has a baroque portal dating from the last third of the 17th century with the coat of arms of Provost Franz Ferdinand Poppen, which is located on the front. This Provost had a palatial building built in the year 1678. The passage through the northwest wing of the Provost's residence is framed by an austere brick aedicule portal with a broken (forked) triangular fronton. It was created according to the heraldic motif of an eight-pointed star in gores, during the times of Provost Elijah Francis Castello, during the years 1659-1672. The eastern wing of the

Jsou dobré a špatné koncepty?

- Ano, určitě, jak sémantický, tak realistický přístup mají nástroje, jak to určit

Dobrý koncept by měl být (sémantický přístup)

- Koherentní (společné atributy x odlišení)
- Operacionalizovatelný (musíme být vůbec schopni propojit definici a odkazy, rozpoznat ho v reálném světě)
- Validita (extenze odpovídá intenzi)
- Oprávněnost v oboru
- Rezonance
- Kontextový rozsah
- Úspornost
- Empirická užitečnost

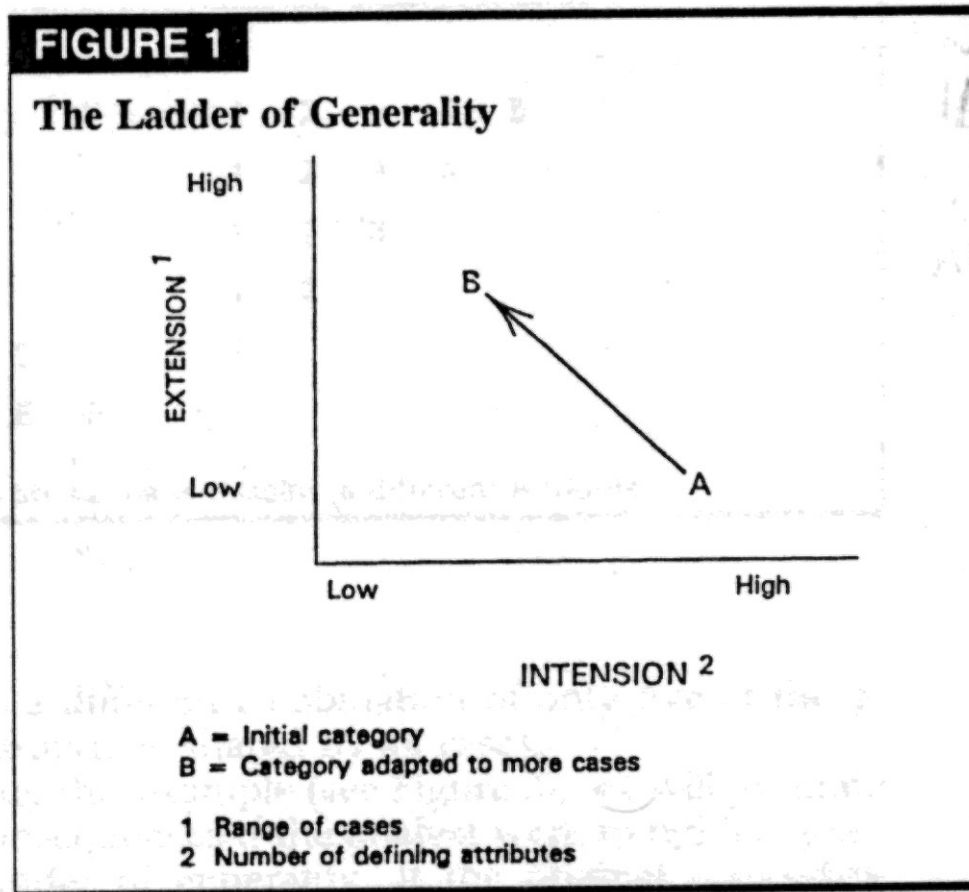
„KMOTROVSKÁ STRANA“?

Dobrý koncept by měl (realistický přístup)- dobře popsat vztahy mezi úrovněmi

Základní úroveň	Sekundární úroveň	Operacionalizace (úroveň dat)
Název: Podmínky vzniku života (Koncept popisuje podmínky pro vznik života minimálně na buněčné úrovni.)	Voda	Voda by se měla nacházet za normálního tlaku v rozsahu teplot 0 až 100 °C, hustota by měla být závislá na skupenství, molekula vody bude obsahovat nenulový elektrický náboj.
	Chemické prvky	Atomy uhlíku, vodíku, kyslíku, dusíku, síry, železa...
	Energie	Energie získaná z radiace, fotochemických procesů (fotosyntéza), minerálů, redukce plynu se přetváří do buněčných energetických systémů (ATP).
	Životní prostředí	Cílem je chránit proti radiaci z vesmíru (na Zemi pomocí magnetického pole) a proti ultrafialovému světlu (pomocí ozonové vrstvy). Další vlastností je určitá stabilita prostředí.

Zdroj: zpracováno dle *Life in the Universe* (2011).

Jak pracovat s koncepty: stupně abstrakce

Příklad

- Chceme dohromady zkoumat jak ***demokracie***, tak ***autoritativní režimy***
- Řekneme, že zkoumáme politické systémy (menší ***intenze***, větší ***extenze***)

Těsná rozhodnutí: „Šedé zóny a ideální typy“

- Koncepty mají občas problém s koherencí, je těžké jednoznačně říci, zda je nějaká země „rozvojová“ či strana „marketingová“
- Pomáháme si definováním antikonceptu (toho, co musí platit, aby už nebyla)
- Používáme logiku šedých zón („spíše marketingová“), resp. Weberových „ideálních typů“ (stačí nám naplnění nějakých/většiny podmínek z intenze)

Má ve vědě jeden termín vždy jen jednu definici? Ne!

Definition	Reference
Ability to respond effectively to changing circumstances	Gerwin (1987)
The quickness and ease with which plants can respond to changes in market conditions	Cox (1989)
The adaptability of a system to a wide range of possible environments that it may encounter	Sethi and Sethi (1990)
The ability of a manufacturing system to generate high net revenues consistently across all conceivable states of the nature in which it may be called to function	Ramesesh and Maliyakal (1991)
The ability to cope with changing circumstances or instability caused by the environment	Gupta and Somers (1992)
The ability of the system to quickly adjust to any change in relevant factors like product, process, loads, and machine failure	Nagarur (1992)
A response to external uncertainty	Newman <i>et al.</i> (1993)
A generic ability to adapt to internal and/or external influences	Holweg (2005)
The ability of a manufacturing system to change states across an increasing range of volume and/or variety, while adhering to stringent time and cost metrics	Upton (1994, 1995b)
The ability to respond quickly to changing customer needs at reasonable price	Small and Chen (1997)
The capability of an organization to move from one task to another quickly and as a routine procedure	Vokurka and Fliedner (1998)
Ability of a manufacturing system to change states across an increasing range of volume and/or variety, while adhering to stringent time and cost metrics	Das (2001)
The organization's ability to meet an increasing variety of customer expectations without excessive costs, time, organizational disruptions, or performance losses	Zhang <i>et al.</i> (2003)

Table I.
Definitions of flexibility

Problémy s definicemi v politologii

- Jeden termín má často víc definic („relevantní strana“, „extremistická strana“). To, kterou z nich vybereme, ovlivňuje, které případy zahrneme do analýzy.
- Koncepty na sekundární úrovni si často vybírají jiné třídící kritérium (příklad: organizační typ strany vs. strany podle marketingové strategie)

<http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/10/07/how-data-does-political-things/>

How data does political things: The processes of encoding and decoding data are never neutral.

*It is difficult to see the political structure of data, because data maintains a veneer of scientific objectivity. But data is inherently a form of politics, argues **Jeffrey Alan Johnson**. Data does not just allocate material things of value, it allocates moral values as well. Data producers encode a state of the world at a given time, which is then decoded by data users to shape social practice. As such, a political theory of data, grounded in distributive and relational information justice, is necessary.*

In what ways is data political? As data becomes increasingly the most important force in decision-making, whether in the public or private sectors, we should expect it to influence political practice. Certainly the growth of “big data” applications in campaigning and of transitions from descriptive to predictive uses of data in public policy analyses show that data influences political action, and issues related to data and information technology such as privacy and surveillance or the open data movement show that data is now a political issue. I wish to suggest here, however, that the political study of data requires more than simply considering it as a changing condition of more familiar modes of politics. Rather, data should be understood as a mode of politics itself.

Příklad: populismus

In common political usage, “populist” is a synonym for “bad guy,” and populism often represents no more than the dark side of popularity, the “mystery ingredient that explains why a rival political leader has inexplicably large support” (Deegan-Krause 2007).

Populismus jako

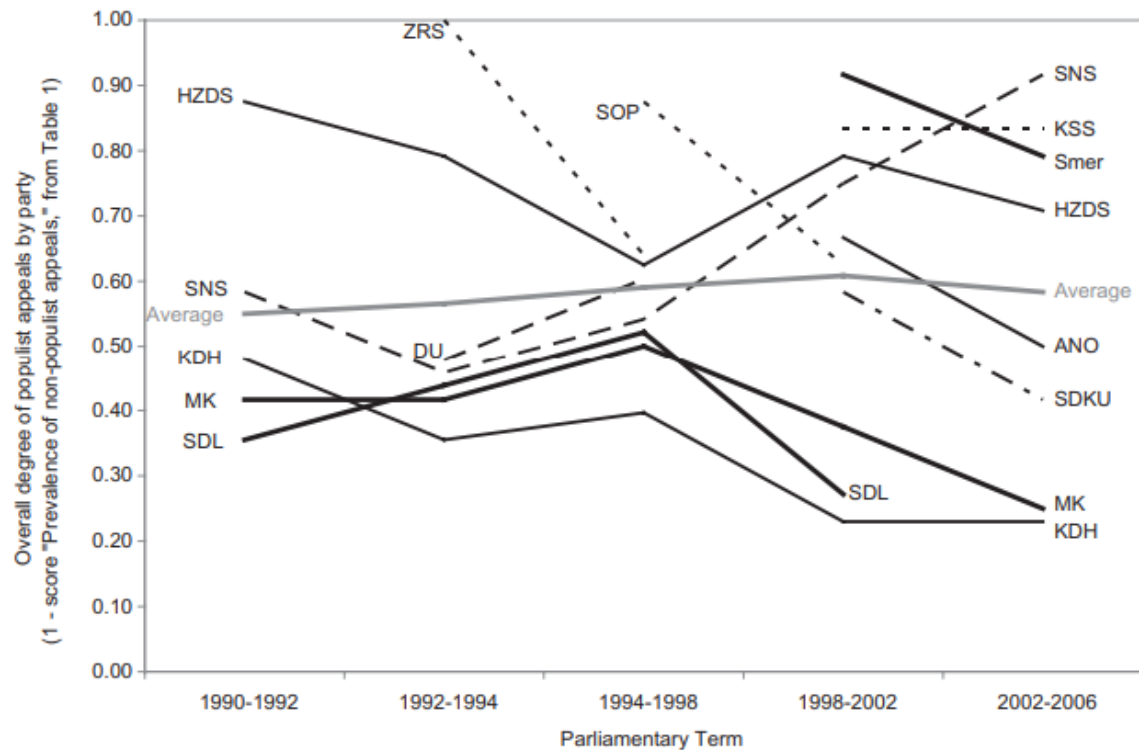
- Ideologie
- Styl politického apelu
- Redistributivní strategie (Latinská Amerika)

Populismus (Mudde, Stanley)

- homogeneity of the people;
- homogeneity of the elite;
- glorification of the people;
- denigration of the elite;
- unmediated leadership (as befits the sovereignty of the people); and
- rejection of cooperation or compromise (as befits the friend/enemy dichotomy).

Deegan-Krause a Haughton (2009): populismus není dichotomická proměnná

Figure 1.
Populist Appeal Scores for Parties in Slovakia by Parliamentary Term, 1990-2006

Příklad z praxe: lid vs. RRTV

Příkladem zmatení jazyků může být případ z roku 2017, kdy si skupina českých občanů, sdružených ve spolku *Organizace proti kulturnímu fanatismu*, stěžovala u Rady pro rozhlasové a televizní vysílání na to, že Česká televize označila nizozemského politika Geerta Wilderse za "populistu". RRTV odepsala následovně: *“Označení „populista“ považujete za pejorativní, tedy za jakousi nálepku pro “líbivou” politiku či využívání zkreslených a zjednodušených argumentů. Ve skutečnosti se však jedná o ideologii či politický styl akcentující dichotomii mezi lidem a elitami. “Líbivá” politika či využívání zkreslených a zjednodušených argumentů sice může být průvodním jevem populismu, nikoliv však jeho podstatou.”*

V této výměně se střetávají oba pohledy na populismus, odborný se stále jasnějším obsahem konceptu a laický, zdůrazňující jeho negativní konotaci ve veřejném prostoru.

Příklad 2: populismus a „propensity to vote“

- PtV – proměnná ve volebních studiích, ochota volit nějakou stranu (1-10)
- Co ale reálně znamená „vysokou PtV k volbě populistické strany“, závisí na výzkumníkovi (data + jeho rozhodnutí ovlivňují vědění o světě). Bude to 9-10, 8-10 nebo 5-10?

Koncepty a typologie

- Koncepty spolu v reálném světě často „reagují“, výsledkem nový koncept, který může nabývat podoby několika „typů“
- Tyto typy nám pomáhají dále zjednodušit, lépe popsat a pochopit sociální realitu.

Příklad: Hennebergova typologie strategických postojů k volebnímu trhu- **deskriptivní typologie**

Tab. č. 5 Hennebergova typologie strategických postojů

Následování			
Vedení		Málo	Hodně
	Hodně	Přesvědčení ideologové	Budovatelé vztahu
	Málo	Neutrální	Taktičtí populisté

Zdroj: zpracováno dle Henneberg (2006a: 18).

Klasifikační typologie: nevytváříme ideální typy, ale zahrnujeme objekty v realitě- příklad 2 „Kanály přístupu k US prezidentovi“- **klasifikatorní typologie** (mohla teoreticky vzniknout i jako výsledek kvanti analýzy)

		Channel	
		<i>Formal</i>	<i>Informal</i>
Level	<i>Remote</i>	Bureaucracy Cabinet members Advisory boards Task forces	Former coworkers Friends Family Classmates
	<i>Proximate</i>	White House staff Vice president Office of Public Liaison	First Lady Kitchen cabinet Political party

Někdy se snažíme předvídat výsledky (řádky i sloupce jsou vysvětlující proměnné)- **explanační typologie, Příklad3: Sartori: Jak můžeme vysvětlit podobu volební soutěže působením volebního systému a strukturovaností stranického systému?**

Volební systém/Stranický systém	Strukturovaný	Nestrukturovaný
Silný	Reduktivní účinek na SS	Reduktivní účinek na volební obvod
Slabý	Dominance stávajícího SS	Žádný predikovatelný vliv

Př.4- typologizace je často součást (neukončené) teoretické diskuse- někdy to „nejde“

Government Action

Peaceful Accommodation

Violent Repression

Military Campaign

Peaceful
Protest

Peaceful social change,
via legislative, executive,
or judicial channels

Could be the end of
the protest - or inspire
protesters to adopt violence

*(Not sure how to
conceptualize this)*

Citizen
Action

Violent
Protest

Forcible political change -
or perhaps a coup?

Could crush protest,
lead to a stalemate, lead
to a coup, or escalate to
civil war

*(Not sure how to
conceptualize this)*

Organized
Rebellion

Government accommodates
rebels' demands (but does this
actually happen without conflict?)

*(Not sure how to
conceptualize this)*

Civil war

	Peaceful Accommodation	Violent Repression	Military Campaign
Peaceful Protest	Peaceful social change, via legislative, executive, or judicial channels	Could be the end of the protest - or inspire protesters to adopt violence	<i>(Not sure how to conceptualize this)</i>
Violent Protest	Forcible political change - or perhaps a coup?	Could crush protest, lead to a stalemate, lead to a coup, or escalate to civil war	<i>(Not sure how to conceptualize this)</i>
Organized Rebellion	Government accommodates rebels' demands (but does this actually happen without conflict?)	<i>(Not sure how to conceptualize this)</i>	Civil war

Operacionalizace

- Převádí koncepty do měřitelné/pozorovatelné podoby

Dvě otázky:

- Pomocí jakých proměnných nejlépe v realitě zachytit daný koncept?
- Zda a jak je měřit?

Příklad operacionalizace: „míra personalizace volby v listinných poměrných systémech“

2 dimenze:

- Možnost voliče udělovat preferenční hlasy
- Jak je (pak) určeno pořadí na kandidátkách

Můžeme obojí převést v číselné proměnné

Ad 1: 1= volič má právo určit pořadí na celé kandidátce, 0,8= volič má právo udělit preferenční hlasy 50% kandidátů.....0= volič nemá žádné preferenční hlasy

Ad 2: 1= pořadí kandidátů určeno čistě preferenčními hlasy, 0.8= pro preferenční volbu se kvalifikují kandidáti, kteří získají více než je průměrný počet preferenčních hlasů na jednoho kandidáta....0=preferenční hlasy nemají při určení výsledku žádnou váhu

Mochták-Schedler „volební demokracie“....

Tab. 1: Kategórie volebnej demokracie a ich kódovanie

	0 (znak je takmer úplne neprítomný)	1 (znak je skôr neprítomný)	2 (znak je skôr prítomný)	3 (znak je takmer úplne prítomný)
1. neexistujúce bariéry pre vstup	Bariéry pre vstup existujú a sú vysoké, ťažko prekonateľné	Bariéry pre vstup existujú, ale ich prekonanie je možné. Vstupné náklady sú však nezanedbateľné	Bariéry pre vstup existujú, ale sú nízke a relatívne ľahko prekonateľné	Bariéry pre vstup formálne neexistujú
2. prirodzená sloboda	Prirodzená sloboda neexistuje	Prirodzená sloboda reálne neexistuje, ale jej prejavy je možné sporadicky pozorovať	Prirodzená sloboda existuje, pričom sa sporadicky objavujú náznaky jej obmedzovania	Prirodzená sloboda existuje bez prítomnosti reštriktívnych opatrení
3. prístup do médií	Prístup do médií je výlučný a obmedzený, takmer neexistuje	Prístup do médií je obmedzený, ale sporadicky je možné sledovať náznaky uvoľnenia	Prístup do médií je otvorený, ale podlieha reštriktívnym rozhodnutiam	Prístup do médií je otvorený
4. rozhodnutia bez nátlaku	V spoločnosti je prítomný neustály nátlak	V spoločnosti je prítomný nátlak, ktorý je sporadicky oslabovaný	V spoločnosti nie je prítomný nátlak, ale slobodu sporadicky narúšajú prejavy ovplyvňovania	V spoločnosti nie je prítomný nátlak
5. existencia nezávislej inštitúcie	V systéme neexistuje nezávislá inštitúcia a nikto z vládnucich elít sa nesnaží o jej zriadenie	V systéme neexistuje nezávislá inštitúcia, ale existujú hlasy zo strany vládnucich elít o jej zavedení	V systéme existuje „nezávislá“ inštitúcia, ale existujú pochyby o jej nezávislosti	V systéme existuje skutočne nezávislá inštitúcia
6. sčítanie hlasov je chránené	Sčítanie hlasov nie je chránené	Sčítanie hlasov nie je chránené, ale jeho priebeh je sporadicky kontrolovaný	Sčítanie hlasov je chránené, ale sú prítomné závažné pochybenia a nedostatky	Sčítanie hlasov je chránené
7. ďalšie zložky moci nevstupujú do procesu	Ďalšie zložky moci vstupujú do procesu volieb	Ďalšie zložky moci vstupujú do procesu volieb, ale ich zásah nie je nevyhnutný a automatický	Ďalšie zložky moci nevstupujú do procesu volieb, ale existuje istá miera rizika, že sa to zmení	Ďalšie zložky moci nevstupujú do procesu